

KRONIKK

KLIMA: I Norge har vi en ørkesløs debatt om kjøp av kvoter og reduksjon av klimagasser som er helt misforstått, mener Tormod Vaaland Burkey.

Misforstått klimapolitikk

Tormod Vaaland Burkey
Dr. Philos i økologi og populasjonsdynamikk

FORRIGE UKE fikk vi høre at koalisjonen med det misvisende navnet de «rød-grønne» bryter løftet om å kjøpe klimakvoter fra u-land i år. Man har ikke klart å oppdrive gode prosjekter, sies det. Det oppsiktsvekkende, foruten at man ikke har gjort mer for å få til gode prosjekter, er hvordan fokus har dreid fullstendig over på u-land. Hvorfor ikke kjøpe kvoter fra i-land, hvis de ikke er å oppdrive fra u-land? Faktisk er det bare i-land som kan sies å ha kvoter.

Den ørkesløse debatten om i hvilken grad man skal kjøpe kvoter eller redusere utslipp av klimagasser her hjemme, er helt misforstått. Hele poenget med kvotehandel er at det er et *middel* for å nå målet om utslippsreduksjoner hjemme. Utslippskvoter gjør det dyrere for forbrukere å slippe ut klimagasser. Da har man større incentiv til å redusere forbruk og kutte utslipp. Man kjøper energi fra en kilde som ikke er forbundet med de dyre utslippene og varer som ikke er forbundet med så store utslipp. Alternativer til fossile brennstoff og gammel teknologi kan bli konkurransedyktige, og dermed gjennomførbare i en markedsøkonomi. Eller vi velger å leve annerledes, med en mindre karbonintensiv livsstil.

DET SOM VIRKELIG er misforstått er når Norge som nasjon skal kjøpe «kvoter» fordi man har mislyktes i å nå utslippsmålene, istedenfor å bruke kvotesystemet som et middel for å nå målsettingene. At staten kjøper kvotene på våre vegne istedenfor at hver enkelt av oss må betale for klimafriendtlig atferd, kortslutter en vesentlig del av mekanismen. Kjøp av kvoter bør være direkte knyttet til den atferden man vil til livs.

På engelsk heter et kvotehandelssystem en «cap and trade mechanism». Det viktigste her er *cap*, ikke *trade*. Man setter et tak på hvor mye man har lov til å slippe ut. Handelen med de kvotene man da har er bare et middel for å få gjennomført utslippsreduksjonene på den mest kostnadseffektive måten. For noen vil det være over gjennomsnittet dyrt å redusere utslippene sine, og de vil velge å kjøpe kvoter. Andre kan redusere sine utslipp på en relativt billig måte og vil da redusere utslippene mer enn de er pålagt, for å selge ubrukte kvoter til andre. Med bare vanlig gammel dagse reguleringer, har ingen noe incentiv til å redusere utslippene sine mer enn de har påbud om.

Vi må skille mellom en kvote og det som på engelsk kalles et offset. Du kan kjøpe kvoter fra Danmark, men ikke fra India. India er nemlig ikke med i noe kvotesystem. Så langt er det ingen u-land som har akseptert tak på sine utslipp. De har derfor heller ingen kvoter—bare offsets (eller «kreditert»).

Et klimaoffset er som en CO₂-avgift som er øremerket til å bøte på de skadene forbrukeren forvolder. En klimakvotepålegg er en tillatelse til å slippe ut en viss mengde drivhusgass, hvis pris er satt av tilbud og etterspørsel fordi man har satt et tak på hvor mye det er lov å slippe ut totalt.

PÅ ETTERSKUDD: Vi har dessverre ventet så lenge med å ta tak i klimakrisen at vi nå er nødt til å ta i bruk nesten alle tilgjengelige virkemidler, mener Tormod Vaaland Burkey.
Foto: David McNew/Getty Images/AFP

«**KVOTER**» FRA u-land er selvfølgelig billigere enn kvoter fra i-land, men man får ofte det man betaler for. Kvoter fra land som er bundet av Kyoto-avtalen omgår mange av problemene som er forbundet med offsets. Kjøper du en klimakvotepålegg fra Danmark, kan du være relativt sikker på at noen i Danmark har redusert sine utslipp i forhold til det de har lov å slippe ut. Kjøper man opp disse utslippsrettighetene oppnår man utslippsreduksjoner på to måter: direkte fordi selger selv ikke får bruke dem, og indirekte ved å drive opp prisen på klimautslipp.

Enkelte synes å mene at kvotehandelssystemer er et slags nyliberalistisk teknofix. Jeg tror neppe at de som opplevde rasjoneringen under og etter siste verdenskrig opplevde dette som et liberalistisk gimmick. Tenk på kvoter som rasjoneringskort. Klarer du deg med mindre enn din rasjon kan du selge resten til noen som vil ha den, for eksempel et firma eller noen som har mange barn og et stort hus.

Dessverre gir politisk hestehandel (som i internasjonale forhandlinger) ofte svake systemer. Men et kvotesystem behøver ikke være perfekt fra starten av. Har man først fått på plass et kvotesystem, kan man redusere antall kvoter år om annet til man har nådd de nødvendige målene. Vi kunne også hatt et rent nasjonalt kvotesystem.

Ofta får man innsigelser av typen «men vil ikke det være urettferdig, for rike mennesker kan jo bare kjøpe kvoter og fortsatt

gjøre som de vil». Du skal ikke prøve å løse alle verdens problemer med ett enkelt verktøy. Rike mennesker vil alltid ha større frihet enn fattige. Hvis man ikke liker det bør man angripe problemet direkte, for eksempel med progressive skatter eller revolusjon. Men hva du enn gjør, ikke vent med å løse klimakrisen og andre miljøkriser til du har løst problemet med at noen har mer penger enn andre. Velmenende sjeler har slitt med fattigdomsproblematikken i uminnelige tider uten at verden er blitt noe særlig bedre av den grunn. . .

MAN KUNNE TENKE seg et kvotesystem der hvert individ fikk et antall kvoter som de kunne bruke selv eller selge. Jo mer du sparer (energiøkonomiserer), jo mer tjener du. Om man gjør det slik at nye generasjoner må få/overta kvoter fra sine foreldre får man også incentiver til å få færre barn. Færre barn, færre forbrukere, færre forurensere. Etter hvert kan man gjøre det slik at man må betale for alle utslippskvotene man bruker.

Alternativet til kvoter, offsets eller avgifter er reguleringer/forbud. Fordelen med prismekanismer er kostnadseffektiviteten og fleksibiliteten som gjør at politikere og byråkrater kan tørre å sette strengere utslippsmål enn de ellers ville gjort.

Vi har dessverre ventet så lenge med å ta tak i klimakrisen at vi nå er nødt til å ta i bruk nesten alle tilgjengelige virkemidler. Felles for dem alle, er at de blir lettere å

gjennomføre dersom fortsatt bruk av forurensende fossile brennstoff blir dyrere. En av grunnene til at alternativer ikke har fått ordentlig fotfeste, er at de har måttet konkurrere med absurd billig fossile energikilder som ikke internaliserer de medfølgende miljøkostnadene. Kostnader som vi alle er med på å bære, istedenfor forbrukeren selv.

HØRER DU til de som mener at reduserte utslipp bare kan komme ved redusert forbruk og redusert økonomisk vekst, ja, så vil et godt kvotesystem kunne gi deg dette også. Det er bare å sette taket for utslippstillatelser lavt nok, så vil prisen på utslipp bli så høy at det vil redusere både forbruk og økonomisk vekst. Er du teknologioptimist, vil du kunne si at vi likevel kan fortsette å ha økonomisk vekst ved å sørge for at teknologieffektiviseringen går raskere enn kvote-reduksjonene.

Jeg ønsker ikke med dette å gi inntrykk av at vi bør overgi oss til markedskreftene. Kvoter er det *motsatte* av frie markedskrefter. Den mest fundamentale feilen med vårt økonomiske system er nettopp at man ikke hittil har satt et overordnet tak på hvor stor den økonomiske sfære skal få lov å bli; at vi tvert imot har krevd uendelig vekst på en endelig klode. Personlig ser jeg gjerne mer forbud og mindre markedsmekanismer. Men har vi feige politikere og en passiv og balkanisert opinion, så får vi klamme oss til halmstrå. Eller gjøre noe med det.

« Enkelte synes å mene at kvotehandelssystemer er et slags nyliberalistisk teknofix. »

DEBATT I DAGBLADET
Send til debatt@dagbladet.no
eller kronikk@dagbladet.no
Tlf: 24 00 10 00

Debattredaktør: **Simen Ekern.**

Debatt: **Marte Michelet.** Kronikk: **Mikael Godø.** HOVEDINNLEGG: 5000 tegn inkl. mellomrom. KRONIKK: 7000 tegn inkl. mellomrom. INNLEGG: 2000 tegn inkl. mellomrom. REPLIKK/KORTINNLEGG: 700 tegn inkl. mellomrom. Vennligst legg ved portrettfoto. Mer informasjon om hvordan du får innlegg publisert hos oss finner du på dagbladet.no/debatt. Dagbladet tar ikke inn innlegg som er tilbudt flere publikasjoner. Vi tar dessverre bare imot innlegg i elektronisk form.